

КОНЦЕПЦІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Одним з фундаментальних національних інтересів України є сталий розвиток національної економіки. Такий розвиток можливий за наявності дієвого механізму правового регулювання, орієнтованого на створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності і задоволення економічних потреб суспільства, що обумовлює наявність системоутворюючого, комплексного, сучасного кодифікованого акту.

Проблеми, які потребують розв'язання

Сучасний стан правового регулювання, організації та безпосереднього здійснення господарської діяльності характеризується низкою проблем, серед яких:

- недостатнє врахування тенденцій розвитку та досягнень світової економічної науки в правовому забезпеченні економіки України;
- низька ефективність сучасних методів та засобів господарсько-правового впливу на економіку в умовах триваючих зовнішніх загроз, зумовлених біологічними (пандемія COVID-19), військовими (окупація частини території України) та іншими чинниками;
- недостатня інтеграція Цілей сталого розвитку у механізм господарсько-правового регулювання економічних відносин;
- невпорядкованість і суперечливість підходів щодо визначення організаційно-правових форм господарювання, видів суб'єктів господарської (економічної) діяльності, наявності протиріч і прогалин у визначенні їх правового статусу, відсутність заохочень стосовно корпоративної соціальної відповідальності таких суб'єктів;

• диспропорції у визначенні ступеня і меж участі органів державної влади і місцевого самоврядування в господарських (економічних) відносинах, неефективність управління підприємствами державного і комунального секторів економіки, недостатність економіко-правових стимулів для реалізації масштабних інфраструктурних проектів на засадах публічно-приватного партнерства, недосконалість підходів до надання державної допомоги суб'єктам господарювання, застосування окремих засобів державного регулювання та здійснення державного контролю й нагляду у сфері господарської (економічної) діяльності;

• недосконалість порядку розгляду органами Антимонопольного комітету України справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, неповна відповідність системи контролю за допустимістю державної допомоги

для конкуренції правовим актам Європейського Союзу;

- недостатній рівень правового забезпечення використання майна при організації та здійсненні господарської (економічної) діяльності;
- відсутність чітких, системних правових положень щодо способів і правових форм комерціалізації прав інтелектуальної власності у сфері господарювання;

• недостатня правова регламентація щодо укладання, виконання та припинення договорів у сфері господарської (економічної) діяльності;

• відставання правового регулювання від наявної практики та тенденцій щодо цифровізації господарської (економічної) діяльності, використання у цій діяльності новітніх електронних та інших технологій, поширення електронної комерції, обігу криптовалют, впровадження смарт-контрактів тощо;

• низький рівень забезпечення захисту прав і законних інтересів учасників господарських (економічних) відносин;

• недосконалість положень щодо відповідальності за вчинення суб'єктами господарювання правопорушень окремих

видів, часткова невідповідність потребам сьогодення переліку підстав такої відповідальності та санкцій за вчинення правопорушень у сфері господарювання;

• надмірна зарегульованість і водночас наявність прогалин, протиріч у регулюванні діяльності в окремих галузях і сферах економіки;

• несприятливість правових умов для здійснення інноваційної, інвестиційної, зовнішньоекономічної діяльності, інтеграції України у світовий економічний простір;

• суперечливе визначення спеціальних режимів господарювання (господарська діяльність у Збройних Силах України, господарська діяльність в умовах надзвичайного стану, проведення ООС тощо).

ють відносини щодо організації та безпосереднього здійснення господарської (економічної) діяльності, з подальшою підготовкою та прийняттям нової редакції кодифікованого акту такого законодавства.

На доцільність модернізації та збереження кодифікації як оптимальної форми систематизації господарського законодавства вказують, зокрема:

- стійка інтегрованість базових положень Господарського кодексу України у систему національного законодавства (на сьогодні понад 300 базових чинних законів оперують термінологією, що розкривається у Господарському кодексі України («суб'єкт господарювання», «господарська діяльність» та ін.), містять норми, які безпосеред-

ФРН, Словаччина, Туреччина, Франція, Чехія та ін.) для окремого регулювання відносин у сфері економіки;

• потреба адаптації господарського законодавства України до права Європейського Союзу, удосконалення національного законодавства відповідно до зобов'язань, визначених Угодою про асоціацію з Європейським Союзом;

• необхідність підвищення позицій України у рейтингу Світового банку «Doing Business», серед показників якого враховуються стабільність і осучаснення господарського (економічного) законодавства;

• потреба закладення стійких, розрахованих на тривале застосування моделей організації та здійснення господарської (економічної) діяльності (її регулювання), що в умовах динамічного розвитку економічних відносин певною мірою попереджатиме виникнення прогалин у їх правовому регулюванні;

• наявність багаторічних наукових напрацювань в галузі господарського (підприємницького, комерційного, корпоративного, конкурентного, інвестиційного) права та достатньої кількості досвідчених науковців і практиків, здатних долучитися до проведення модернізації.

Мета та завдання модернізації господарського законодавства

Метою модернізації є оновлення правової парадигми організації та здійснення господарської діяльності в Україні і на цій основі забезпечення конструктивного поєднання, взаємозгодження публічних та приватних інтересів у регулюванні господарської (економічної) діяльності, суттєве покращення правових умов для розвитку української економіки та підвищення рівня життя населення.

Завданнями модернізації є:

- вирішення проблеми множинності актів господарського (економічного) законодавства; спрощення, скорочення та угруповання масиву законів, що становлять правову основу господарської (економічної) діяльності на засадах зрозумілості, виконуваності та системності; досягнення несуперечливості та стабільності дії актів господарського (економічного) законодавства, закладення підґрунтя для послідовного та логічного розвитку такого законодавства;

• зосередження в оновленому кодифікованому акті господарського законодавства норм

Зазначені проблеми у правовій площині поряд із іншими чинниками негативно впливають на стан економіки України, що проявляється, зокрема, у високому рівні її «тінізації», обмеженні підприємницької ініціативи, скороченні промислового виробництва, низькій привабливості України для іноземних інвесторів.

Обґрунтування доцільності модернізації господарського законодавства України

Розв'язанню окреслених проблем сприятиме проведення модернізації господарського законодавства України (далі — модернізація), що полягатиме у комплексному перегляді наявного масиву законів, які регулю-

ють кореспондують із положеннями цього Кодексу; більш ніж 40 базових законів містять пряме посилання на Господарський кодекс України), а також кореляція національної господарсько-правової термінології із понятійним апаратом Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;

• необхідність забезпечення стабільності і послідовності у розвитку господарського законодавства, збереження та подальшого вдосконалення низки раніше прийнятих норм такого законодавства, ефективність яких підтверджена практикою;

• позитивний досвід європейських країн, де прийнято економічні (комерційні, підприємницькі, торгові) кодекси (Австрія, Бельгія, Естонія, Латвія, Іспанія, Мальта, Нідерланди,

прямої дії, що визначатимуть основні засади, регулюватимуть ключові (базові) питання організації та здійснення господарської (економічної) діяльності, з урахуванням правозастосування, сучасних економічних реалій;

- підготовка системних, взаємоузгоджених змін та доповнень до інших нормативно-правових актів господарського (економічного) законодавства;

- узгодження модернізованого господарського (економічного) законодавства із основними засадами цивільного законодавства;

- імплементація прогресивного зарубіжного досвіду законодавчого регулювання економічних відносин, адаптація (господарського (економічного) законодавства України до права Європейського Союзу;

- втілення в господарське (економічне) законодавство принципів сталого розвитку, які у триєдиному взаємозв'язку екологічного, соціального та економічного компонентів мають справити вирішальний вплив на формування та реалізацію основних напрямів державної економічної політики;

- конкретизація правових засад організації і здійснення економічної (господарської) діяльності, заохочення суб'єктів такої діяльності до дотримання правового економічного порядку; уточнення положень щодо об'єктивно зростаючої ролі саморегулювальних організацій у визначенні правил здійснення підприємництва на товарних ринках;

- удосконалення нормативного масиву щодо правового статусу суб'єктів господарювання, перегляд та осучаснення організаційно-правових форм господарювання відповідно до європейських підходів;

- доопрацювання положень щодо участі держави і територіальних громад у господарських (економічних) відносинах відповідно до найкращих світових практик та інвестиційних стимулів;

- уточнення правил щодо розгляду органами Антимонопольного комітету України справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, оцінювання допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для конкуренції;

- уточнення правового режиму майна, що залучається у господарський (економічний) оборот і використовується для здійснення господарської (економічної) діяльності;

- визначення загальних засад комерціалізації прав інтелектуальної власності у сфері господарювання, конкретизація правових форм і порядку введення таких прав до економічного обороту, підстав і способів використання цих прав у вказаній сфері;

- системне правове закріплення особливостей укладання, виконання та припинення договорів у сфері господарської (економічної) діяльності;

- унормування умов та правил електронного господарювання;

- удосконалення положень щодо способів захисту прав і законних інтересів учасників господарських (економічних) відносин;

- систематизація та оптимізація підстав, видів і процедур застосування господарсько-правової відповідальності;

- усунення недоліків законодавства щодо здійснення діяльності у базових галузях і сферах економіки (будівництво, транспорт, фінансова діяльність і ін.);

- закріплення положень, спрямованих на активізацію інноваційної, інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності;

- оновлення положень законодавства з питань ведення господарської (економічної) діяльності в умовах спеціального правового режиму (під час запровадження надзвичайного чи воєнного стану, тощо).

Теоретична та емпірична основа і концептуальні орієнтири модернізації господарського законодавства

Модернізація має ґрунтуватися на таких теоретичних засадах:

- урахування виявлених тенденцій правового, економічного, політичного і соціального розвитку нашого суспільства;

- використання системного підходу у процесі узгодження нормативно-правових актів поміж собою на різних рівнях і в різних площинах;

- врахування особливостей окремих підгалузей господарського права і їх впливу на розвиток господарського (економічного) законодавства загалом;

- застосування «пакетного» підходу до оновлення законодавства;

- використання наукових результатів як вітчизняних, так і зарубіжних вчених у галузі права і економіки.

Емпіричну основу проведеної модернізації господарського (економічного) законодавства мають скласти:

- нормативно-правові акти вітчизняного господарського законодавства та суміжних галузей;

- нормативно-правові акти щодо підприємництва інших країн, право ЄС, міжнародні конвенції, договори та інші документи;

- правозастосовна практика: судова, відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання;

- статистичні відомості; дані вибіркового обстеження і опитувань експертів і спеціалістів у відповідних галузях тощо.

- Концептуальними орієнтирами модернізації господарського законодавства мають бути:

- досягнення цільової спрямованості господарського (економічного) законодавства;

- дотримання економічних пріоритетів у розвитку господарського (економічного) законодавства;

- посилення соціальної спрямованості господарського (економічного) законодавства;

- внутрішня та зовнішня гармонізація господарського (економічного) законодавства;

- забезпечення рівного підпорядкування суб'єктів економічних відносин правовому економічному порядку, заснованого на поєднанні обов'язкових приписів, автономних рішень та рекомендацій.

Очікувані результати модернізації господарського законодавства

Проведення модернізації сприятиме покращенню умов ведення господарської (економічної) діяльності в Україні, загального соціально-економічного стану країни, підвищенню її позицій у рейтингу «Doing Business», зокрема, дозволить забезпечити:

- досягнення правової визначеності основних засад господарської (економічної) діяльності з урахуванням сучасних економічних реалій в умовах наближення законодавства України до права Європейського Союзу;

- упорядкованість організації і здійснення господарської (економічної) діяльності на більш високому рівні;

- взаємоузгодженість нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері економіки, відповідність законодавства сучасним потребам суб'єктів господарювання;

- підвищення рівня ділової активності суб'єктів господарської (економічної) діяльності, дотримання ними правил провадження цієї діяльності, розширення кола таких суб'єктів;

- оптимальне поєднання державного регулювання і ринкової саморегуляції економіки, збалансування публічних і приватних інтересів в економічній сфері; системне усунення корупційних ризиків в економічних відносинах;

- розвиток добросовісної конкуренції, створення сприятливого інвестиційного клімату та утримання макроекономічної стабільності;

- створення нових робочих місць, підвищення доходів і зниження рівня бідності населення, зменшення соціальної нерівності в суспільстві;

- розвиток високотехнологічних виробництв, покращення якості товарів і послуг, підвищення експортного потенціалу українських виробників;

- посилення дієвості захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання; єдність відповідної правозастосовної (в тому числі судової) практики; зменшення кількості економічних правопорушень, господарських спорів, які підлягають судовому розгляду; виведення принципів господарювання на рівень дієвих інструментів вирішення господарських спорів.

◆◆◆ СУДОВА СИСТЕМА

Інформатизація досудового розслідування на часі

Комітет з питань правоохоронної діяльності рекомендує Верховній Раді прийняти за основу і в цілому законопроект щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування

Члени Комітету під час засідання, яке відбулося 14 квітня у режимі відеоконференції, розглянули проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування (реєстр. №5246). Законопроект поданий Президентом України і визначений ним як невідкладний.

Проект Закону доповів Міністр юстиції Денис Малюська. Він зазначив, що це «сучасний законопроект, спрямований на запровадження у кримінальному процесі інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування, яка вирішить одразу кілька завдань у кримінальному процесі». За його словами, «з одного боку, це прибере спори між захистом і обвинуваченням щодо звертання до суду з різними матеріалами, коли щось зникає, або щось додається, з чим учасники не ознайомилися. З другого боку, ознайомлення з справами зробить значно швидшим і зручнішим, оскільки матеріали в електронному вигляді можна буде просто відвантажити на електронний носій і знайомитися з ними у зручний для себе час і спосіб. Запровадження такої системи також прибере значний масив спорів щодо того, у кого знаходяться матеріали кримінального провадження і хто, власне, повинен таке провадження здійснювати в досудовому розслідуванні. Це також зніме величезну тяганину з передачею справ від одного органу до іншого».

Законопроект передбачається доповнити Кримінальний процесуальний кодекс України положеннями, якими пропонується закріпити правові основи використання інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування в діяльності учасників кримінального провадження.

Законопроект, зокрема, передбачається:

- функціональне призначення інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування;
- надання доступу до матеріалів, які зберігаються в інформаційно-телекомунікаційній системі досудового розслідування;
- можливість інтеграції інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування з іншими інформаційними, інформаційно-телекомунікаційними системами у випадках, передбачених законом.

◆◆◆ ЗАКОНОТВОРЕННЯ В ЕНЕРГЕТИЦІ

Депутатам рекомендовано знизити ціни на енергію та газ

Комітет з питань енергетики та житлово-комунальних послуг рекомендує Верховній Раді прийняти проект Постанови про вжиття невідкладних заходів з метою зниження ціни на електричну енергію та тарифів на послуги розподілу природного газу

Члени Комітету з питань енергетики та житлово-комунальних послуг на своєму засіданні 13 квітня обговорили три проекти Постанов, які Парламент має розглянути на позачерговому засіданні.

За результатами обговорення Комітет рекомендує Верховній Раді прийняти Проект Постанови Верховної Ради про звернення до Кабінету Міністрів щодо вжиття невідкладних заходів з метою зниження ціни на електричну енергію та тарифів на послуги розподілу природного газу (№4587).

Тут пропонується рекомендувати Кабінету Міністрів невідкладно, протягом трьох календарних днів з дня набрання чинності цієї Постановою, затвердити фіксовані ціни (тарифи) на електричну енергію для побутових споживачів, визначені у Додатку 3 до Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 року №483, а саме:

- встановити пільгову фіксовану ціну (тариф) на електричну енергію для побутових споживачів в залежності від об'єму споживання, а саме для побутових споживачів, що споживають електричну енергію до 100 кВт/год на місяць, встановити пільгову ціну на електричну енергію в розмірі 0,90 грн за 1 кВт/год;
- встановити пільгову фіксовану ціну (тариф) на електричну енергію для побутових споживачів, які постійно проживають у 30-кілометровій зоні атомних електростанцій, у розмірі 70 відсотків діючого тарифу для відповідної групи населення;
- встановити пільгову фіксовану ціну (тариф) на електричну енергію для будинків обладнаних опалювальними електроустановками та негазифікованих будинків (за обсяг спожитий до 3000 кВт/год по 0,90 грн за 1 кВт/год);
- встановити пільгову фіксовану ціну (тариф) на електричну енергію для багатодітних, прийомних сімей та будинків сімейного типу (0,90 грн за 1 кВт/год);
- встановити пільгову фіксовану ціну (тариф) на електричну енергію для гуртожитків, які розраховуються за загальним розрахунковим засобом обліку (0,90грн за 1 кВт/год).